



Foto: Gerben Houweling

Daar draait het om

Waar gaat het naartoe met het bomenvak?

Hebben we straks nog wel beuken?

GERBEN HOUWELING, REDACTIE BOMEN

Vroeger was het leven voor ons als bomenvakman of -vakvrouw overzichtelijk. We gingen naar een boom toe, voerden onderhoud uit, deden een onderzoek en gingen weer huiswaarts. We wisten veel van bomen en voorzagen hoe het een boom zou vergaan. Maar tijden veranderen. Het klimaat verandert. De wereld om de boom heen verandert. Verharding, kabels en leidingen, waterafvoer, zonnepanelen, wonen, participatie, verkeer. De boom staat allang niet meer op zichzelf, de boom is nu onderdeel van het 'grotere geheel'.

Verdrogen door stortbuien

Uit klimaatmodellen van het KNMI blijkt dat het klimaat verandert en nog verder gaat veranderen. Code oranje en rood komen vaker voor. De termen 'opwarming' en 'klimaatverandering' kent iedereen inmiddels maar al te goed. De temperatuur stijgt, buien worden heviger en de zomers droger. Dat droogte vaker voorkomt, wil niet zeggen dat het minder regent: de regen valt alleen in kortere periodes. Er zijn met andere woorden vaker stortbuien en minder miezerregens. En laat een boomsoort als de gewone beuk hier nou een hekel aan hebben. De verwachting is daarom dat bijvoorbeeld gewone beuken uiteindelijk uit Nederland zullen verdwijnen en plaatsmaken voor soorten van het landklimaat.

De stortregens zorgen ervoor dat we anders met neerslag moeten omgaan. In veel steden worden in hoog tempo riolen vervangen door nieuwe exemplaren die meer water kunnen afvoeren. Maar dat alleen is natuurlijk niet de oplossing. Want als we de regen altijd maar afvoeren, wordt de bodem steeds droger en daalt het grondwater. De neerslag moet de grond in. Gelukkig zijn er initiatieven



Foto: Gerben Houweling

Overlast door stortbuien zal meer voorkomen.

die oproepen tot het ontharden van de voortuin. Gemeente Laren gaat handhaven als je de regenwaterafvoer niet in je tuin laat uitkomen. Ontkoppelen van het riool dus. Deze noodzaak voor meer open grond biedt ons volop kansen! Gebruik die vrijkomende ruimte om bomen of ander groen aan te planten. Want die bomen zorgen er wel voor dat de opwarming in de stedelijke omgeving wat draaglijker wordt. Bomen zorgen voor schaduw en verdamping en de temperatuur blijft wat lager.

Vaak zijn bomen emotie

Gespreid bedje

Bij het inrichten en ontwerpen waren lange rijen bomen of buurten vol van eenzelfde soort boom gebruikelijk. Deze uniformiteit zorgt voor structuur en herkenbaarheid. Diezelfde uniformiteit zorgt er echter ook voor dat een ziekte of plaag die zich aandient, zich razendsnel kan verspreiden. Denk maar aan zomereiken, kastanjes of essen: een gespreid bedje. Veel beter is het om gevarieerde soorten te kiezen. Uitval voorkomt dit niet, maar het spreidt wel het risico. Kaalslag door een nieuwe ziekte wordt zo voorkomen. Door de juiste boomvormen of kroonstructuren te kiezen, repeterend te planten of bewust gemengd, ontstaat alsnog een uniform beeld. Het is voor ons echter wel zaak die boomsoortenkennis uit te breiden. Want met alleen het herkennen van beuk, zomereik en es red je het straks echt niet meer.

Ervaringswaarde

In deze veranderende wereld worden inwoners steeds mondiger. Kennis ligt door internet binnen handbereik. Veel gemeenten hebben burgerparticipatie hoog op de politieke agenda staan. En terecht; in de basis is een gemeente er immers om haar burgers te dienen. Onderdeel daarvan zijn de bomen. Shigo zei het al: *'A city without trees is not worth living in'*. Bewezen is dat bomen een positieve uitwerking hebben op de gemoedsrust van mensen en zorgen voor minder depressies. Tot op zekere hoogte dan, bijvoorbeeld tot wanneer het bladerdak je zonnepaneel overschaduw.

Ervaringswaarde is waar het om draait. De waarde wordt nu vaak uitgedrukt in geld: wat kost het om die boom te planten en te onderhouden? Bomen zijn echter niet altijd geld. Vaak zijn bomen emotie, het geld komt voor inwoners op een tweede of vaak pas derde plaats. We zijn daarom met zijn allen op zoek naar iets andere manieren om de waarde van bomen te benoemen.

De meerwaarde van bomen kunnen we bijvoorbeeld uitdrukken in gezondheid. Een andere optie is in de Verenigde Staten al jaren in gebruik: i-Tree. Momenteel wordt onderzocht of deze methode ook geschikt is voor Nederland. I-Tree gaat uit van de kostenbesparing die bomen opleveren ten aanzien van energieverbruik en gezondheidszorg. Bomen binden schadelijk fijnstof aan zich, dat vervolgens tijdens een regenbui wordt afgevoerd. Bomen blijken echter ook een negatief effect op het aanwezige fijnstof te kunnen hebben en de concentratie zelfs te kunnen verhogen. Verder onderzoek moet hier meer duidelijkheid in brengen.



Jan Winter – Senior Specialist Kapitaalgoederen Bomen, gemeente 's-Hertogenbosch

De afgelopen 35 jaar heeft de bomenlarij niet stilgestaan. Van het wijker-blijversysteem naar planten op eindbeeld. Van een kruiwagen compost tot boombunkers en sandwichconstructies. Hoe ziet ons werkveld eruit als we over weer 35 jaar het 70-jarig jubileum van de KPB vieren?

Ik stel me een stedelijk landschap voor waarin iedereen verantwoordelijk is voor zijn eigen energievoorziening en beleidsmakers vooral sturen op fijnstofbinding, hittedeductie en verdamping.

Stadsbomen nemen in dat landschap een aparte plaats in. Er is namelijk veel meer groen nodig om de genoemde functies te vervullen. Als ieder dak vol komt te liggen met zonnepanelen zal het de voorkeur hebben om daar niet al te veel bomen bij in de buurt te hebben. Of lossen we dat op met meer vormbomen, aangepast aan onze eisen?

< Draait alles om de boom. Of draait het om alles waar de boom deel van uitmaakt?

Kaderstellend

Om de rol van de boom in het hele samenspel te kunnen behappen zijn in gemeenteland ook verschuivingen gaande. Meer en meer worden gemeenten regie-organisaties die wel geld hebben, maar geen of onvoldoende specialistische vakkennis. Zij zullen daarom vaker kennis inkopen. En daarvoor hebben ze ons weer nodig. Of grote aannemers hebben ons nodig. Want een andere verschuiving is dat 'de buitenruimte' onderdeel wordt van grote contracten. De opmars van UAV-GC- en D&C-contracten is hiervan de voorbode. Gemeenten worden meer en meer kaderstellend en zijn beheerder van het geld, de aannemers vullen in en voeren uit.

Kijk om je heen

Deze veranderingen lijken op het eerste gezicht lastig en ingewikkeld, maar we zullen er anders naar moeten kijken. De boom is niet waar alles om draait, het draait om het geheel met daarin ook de boom. Wij moeten om ons heen kijken, voorbij de boom. Dat bomen gevoelig zijn voor zaken als veranderingen en werkzaamheden is een feit. Het blijven immers levende organismen. Daarom blijft onze vakkennis nodig. Maar wel door alles in ogenschouw te nemen. Alleen dan blijft ons specialisme van waarde. En daarin is het toch veel leuker om te werken met verschillende boomsoorten in plaats van alleen maar die eindeloze rijen zomereiken? Je moet alleen wel goed opletten bij het kopiëren van boomgegevens. Maar in de toekomst is het controleren van bomen vast al achterhaald. We gebruiken dan een app die via satellietdata de boomsoort herkent, gebreken ziet en de juiste maatregel bepaalt...

Thale Roosien – gepensioneerd boomspecialist

Bomen en boombeheer over 50 jaar; Shigo spreekt er ook al over in zijn *Arboriculture in the 21st century*:

<http://www.treedictionary.com/DICT2003/shigo/21st.html>
In 2065:

- Bomen zijn een factor die helpen de aarde leefbaar te houden. Kennis en wetenschap worden gecombineerd, door samenwerking tussen agro-science en bedrijfsleven. Satellieten, digitale techniek en robotisering zijn ook voor boombeheer belangrijke gereedschappen.
- Bodem en kroonbedekking van bomen zijn sleutels voor beheer en waardecreatie, hier leiden alle waardevolle eigenschappen van bomen naartoe. In 2065 is de kroonbedekking van bomen bekend. In 2017 zijn er al de voortekenen: *Toronto's urban canopy beats London's but trails Vancouver's. A new project out of MIT called Treepedia ranks urban canopies in cities across the world.*
- Voor het beheer van groen en bomen wordt assetmanagement gebruikt: welke waarde kan ik met de gewenste ingreep voor de korte en lange termijn beïnvloeden? Beheerseenheden worden groter door verbeterde inzichten en optimale planningsmogelijkheden.
- De opleiding en kwaliteit van de boomverzorgers veranderen door kennis over biologie, chemie, digitale ondersteuning en de inzet van robots. Hierdoor hebben we de parameters beter inzichtelijk: hoeveel hebben we en wat is daarvan de kwaliteit? Met moderne technieken hebben we realtime inzicht in de kwaliteit van het bomenbestand en kunnen we de conditie en de bodem beïnvloeden. Van ontwerp tot beheer.